

पुष्टिगुः काण्वः। इन्द्रः । प्रगाथः (विषमा बृहती, समा सतोबृहती)

प्र सु श्रुतं सुराधसमर्चां शक्रमभिष्टये।

यः सुन्वते स्तुवते काम्यं वसु सहस्रेणेव मंहते ॥ ८.०५०.०१

यः । सुन्वते- रसनिष्पादकाय । स्तुवते- स्तोत्रे । काम्यम्- कमनीयम् । वसु- धनम् । सहस्रेणेव- प्रभूतम् । मंहते- यच्छति । तम् । श्रुतम्- श्रुतिप्रसिद्धम् । सुराधसम्- सुसंसिद्धम् । शक्रम- शक्तमिन्द्रम् । अभिष्टये- सद्देशणासम्पत्तये । प्र- प्रकर्षेण । सु- सुष्ठु । अर्च- पूजय ॥१॥

शतानीका हेतयो अस्य दुष्टरा इन्द्रस्य समिषो महीः।

गिरिर्न भुज्मा मघवत्सु पिन्वते यदी सुता अमन्दिषुः ॥ ८.०५०.०२

अस्य- एतस्य । इन्द्रस्य । हेतयः- आयुधानि । शतानीकाः- प्रभूतप्रणालीयुक्तानि । दुष्टरा- दुस्तराणि । इषः- सद्देशणाः । महीः- महत्यः । यत्- यदा । ईम्- एतमिन्द्रम् । सुताः- रसाः । अमन्दिषुः- आनन्दयन्ति तदा । भुज्मा- पालकः । गिरिः- मेघः । न- इव । मघवत्सु- हव्यवत्सु । पिन्वते- प्रीणयन्ति ॥२॥

यदी सुतास इन्दवोऽभि प्रियममन्दिषुः।

आपो न धायि सर्वनं म आ वसो दुघा इवोप दाशुषे ॥ ८.०५०.०३

यत्- यदा । ईम्- एतम् । प्रियम् । सुतासः- निष्पन्नाः । इन्दवः- क्लेदनशीला रसाः । अभि- अमन्दिषुः- आनन्दयन्ति । तदा । वसो-शरण्य । आपः- उदकानि । न- इव । दुघा इव- धेनव इव । दाशुषे- दात्रे । मे- मह्यम् । सर्वनम्- इन्द्रसम्भजनम् । उप धायि- स्थापितम् ॥३॥

अनेहसं वो हवमानमूतये मध्वः क्षरन्ति धीतयः।

आ त्वा वसो हवमानास इन्दव उप स्तोत्रेषु दधिरे ॥ ८.०५०.०४

अनेहसम्- अपापम् । हवमानम्- आहूतम् । ऊतये- रक्षायै । मध्वः- मधुराः । वः- युष्माकम् ।
धीतयः- सोमा रसाः । क्षरन्ति । वसो- शरण्य । त्वा- त्वाम् । हवमानासः- स्तुताः । इन्द्रवः-
रसाः । आ- आभिमुख्येन । स्तोत्रेषु । दधिरे- धृतवन्तः ॥४॥

आ नः सोमै स्वध्वर इयानो अत्यो न तोशते ।

यं ते स्वदावन्स्वदन्ति गूर्तयः पौरै छन्दयसे हवम् ॥ ८.०५०.०५

नः- अस्माकम् । सोमे- रसे । स्वध्वरे- यज्ञे । आ इयानः- आगच्छन् । अत्यः- युद्धाश्वः । न-
इव । तोशते- वृत्राणि हिनस्ति । यम् । ते- त्वाम् । स्वदावन्- आस्वादनकुशल । गूर्तयः- उद्यताः
स्तुतयः । स्वदन्ति- आस्वादयन्ति स त्वम् । पौरै- बन्धने निमित्ते सति । हवम्- तद्भेदनाय
आह्वानम् । छन्दयसे- कामयसे ॥५॥

प्र वीरमुग्रं विविचिं धनस्पृतं विभूतिं राधसो महः ।

उद्रीव वज्रिन्नवतो वसुत्वना सदा पीपेथ दाशुषे ॥ ८.०५०.०६

वीरम्- वीर्यसम्पन्नम् । उग्रम्- उद्गूर्णम् । विविचिम्- विवेकिनम् । धनस्पृतम्- धनदम् । महः-
महत्याः । राधसः- संसिद्धयाः । विभूतिम् । भजे । उद्री- उदकवान् । अवतः- कूपः । इव । वज्रिन्-
वज्रपाणे । वसुत्वना- वसुदानेन । सदा- सततम् । दाशुषे- दातारम् । पीपेथ- आप्याययसि ॥६॥

यद्ध नूनं परावति यद्वा पृथिव्यां दिवि ।

युजान इन्द्र हरिभिर्महेमत ऋष्व ऋष्वेभिरा गहि ॥ ८.०५०.०७

ऋष्व- महात्मन् । महेमते- महामते । इन्द्र- परमेश्वर । यद्ध- यदि । परावति- दूरदेशेसि । यद्वा ।
पृथिव्याम्- भूम्याम् । दिवि- नभसि । तर्हि । युजानः- योगयुक्तः । ऋष्वेभिः- महद्भिः । हरिभिः-
प्राणाश्वैः । आ गहि- आगच्छ ॥७॥

रथिरासो हरयो ये ते अस्त्रिध ओजो वातस्य पिप्रति ।

येभिर्नि दस्यु मनुषो निघोषयो येभिः स्वः परीयसे ॥ ८.०५०.०८

येभिः- यैः । मनुषः- विवेकिनः । मन ज्ञाने । दस्युम्- स्तेनम् । नि- निरन्तरम् । निघोषयः-
नितरामाक्रोशयसि । येभिः- यैः । स्वः- स्वर्गम् । परीयसे- परितो गच्छसि । ते । रथिरासः-
सद्रंहणाः । हरयः- प्राणाश्वाः । अस्त्रिधः- अहिंसकाः । वातस्य- वायोः । ओजः- बलम् । पिप्रति-
पूरयन्ति ॥८॥

एतावतस्ते वसो विद्याम् शूर नव्यसः ।

यथा प्राव एतशं कृत्व्ये धने यथा वशं दशव्रजे ॥ ८.०५०.०९

शूर- समर्थ । वसो- शरण्य । यथा । कृत्व्ये- महति कर्मणि कर्तव्ये सति । एतशम्- सद्गतिशीलम् ।
प्रावः- प्रकर्षेण अरक्षः । दशव्रजे धने- प्रभूतगोसमूहे प्रभूतचिद्रश्मिसमूहे निमित्ते सति । वशम्-
वशिनमरक्षः । तथा । एतावतः- एतादृशम् । नव्यसः- अभिनवम् । ते- त्वाम् । विद्याम्-
जानीमः ॥९॥

यथा कण्वे मघवन्मेधे अध्वरे दीर्घनीथे दर्मूनसि ।

यथा गोशर्ये असिषासो अद्रिवो मयि गोत्रं हरिश्चिरम् ॥ ८.०५०.१०

पूर्वं व्याख्यातम् ॥१०॥